

Arabische Lente Tunesië is de positieve uitzondering in de Arabische wereld

Lichtpuntjes nauwelijks te

Wat heeft de Arabische Lente opgeleverd, acht jaar nadat die is uitgebroken? Alleen in Tunesië heeft de democratie zich geworteld, stellen **Jan Jaap de Ruiter** en **Rena Netjes**.

Deze maand is het acht jaar geleden dat de Arabische Lente uitbotte. Getergd door de autoriteiten en wanhopig omdat het hem niet lukte een inkomen te genereren, stak de Tunesische groente- en fruitverkoper Mohammed Bouazizi zichzelf in brand. Het leidde tot golven van onrust, president Benali van Tunesië stelde hervormingen in het vooruitzicht. Dat was niet genoeg. Het volk verdreef de gehate dictator een maand later.

Daar bleef het niet bij. Het onvoorstelbare gebeurde: ook de al zeer lang zittende president van Egypte en kolonel Khadafi van Libië werden aan de dijk gezet. In Syrië brak een opstand uit, in Bahrein ging de bevolking de straat op en in Jemen liep de bevolking te hoop tegen dictator Saleh. Overal ter wereld hoopte men dat deze straffe religieuze en repressieve regio zou vallen voor de zegeningen van de democratie.

In retrospect moeten we echter vaststellen dat alleen in Tunesië de democratie zich geworteld heeft. Het land heeft een grondwet die zijn weerga in de Arabische wereld niet kent. Het heeft al meerdere verkiezingen voor parlement en president achter de rug en de uitslagen werden alle aanvaard, ook door verliezende partijen, en ondanks twee politieke moorden en bloedige aanslagen op het Bardomuseum in Tunis en op een toeristenstrand in Sousse.

Wreedheid

In andere landen is het een puinhoop. In Egypte werd de democratisch gekozen Moslimbroeder president Morsi aan de kant gezet door legerleider Sisi die nu een bewind voert dat dat van Moebarak in wreedheid en onderdrukking ver overstijgt. Libië is uiteengevallen in diverse regeringen en elkaar bestrijdende militieën. In Jemen is een allesverwoestende oorlog aan de

Saoedi-Arabië is een van de hoofdrolspelers van de teloorgang van de Arabische Lente

gang met een hongersnood als gevolg. In Syrië vecht iedereen tegen elkaar en al lijkt president Assad aan het langste eind te trekken, de strijd is nog lang niet voorbij. In het kleine Bahrein ten slotte greep Saoedi-Arabië militair in om democratisering te voorkomen.

Daarmee komen we bij een van de hoofdrolspelers van de teloorgang van de Arabische Lente. Saoedi-Arabië heeft, daartoe aangezet door de kleinere maar veel agressievere Verenigde Arabische Emiraten, er alles aan gedaan om de geest van de vrijheid terug in de fles te krijgen.

Beide landen hielpen legerleider Sisi bij de coup om Morsi omver te werpen. Daarna hebben ze miljarden in het zieltogende land gesto-

Jan Jaap de Ruiter
Arabist, universitair docent
Tilburg University.

Rena Netjes
Journalist die de Arabische
wereld verslaat.

Brieven

Etnisch profileren

Brievenschrijver Marcel Kemna vindt het in 'Het hoogste woord' van 27 december logisch dat er meer aandacht van de politie is voor Marokkaanse of Antilliaanse jongeren, omdat zij oververtegenwoordigd zijn in de criminaliteitscijfers. Hij noemt dat geen etnisch profileren, maar 'actie nemen op werkelijke maatschappelijke problemen'.

Nu worden mannen vier keer zo vaak verdacht van een misdrijf als vrouwen, heeft het CBS berekend. Evengoed kan ik dus beweren dat Kemna, omdat hij een man is, om de haverklap lastig gevallen mag worden door de politie. Zou hij dat terecht vinden? Of zou hij dan vinden dat het gedrag van andere mannen niets zegt over zijn gedrag?

De groepen Marokkaanse of Antilliaanse jongeren en witte jongeren zijn niet even groot: in de grotere groep witte jongeren (stel 1.000) is één crimineel 0,1 procent en in de kleinere Marokkaanse of Antilliaanse groep (stel 100) is één crimineel 1 procent. Dan is de conclusie dat de criminaliteit onder de Marokkaanse of Antilliaanse jongeren 10 keer zo hoog is een vals beeld van de werkelijkheid.

Verder kunnen sociaal-culturele verschillen tussen Marokkaanse of Antilliaanse en witte jongeren een belangrijke verklarende rol spelen: witte jongere zijn bijvoorbeeld hoger opgeleid en die komen minder in aanraking met politie.

Erger nog, misschien draait Kemna oorzaak en gevolg om. De extra aandacht van politie voor Marokkaanse

of Antilliaanse jongeren verklaart misschien wel voor het grootste deel dat hun criminaliteitscijfers hoger liggen: niet omdat ze criminelere zouden zijn, maar omdat er meer aandacht van de politie voor hen is.

Rudy Schreijnders, Maarsse

Kersttoespraak

Onze verschillen zijn geen bedreiging, maar een verrijking, zei de paus in zijn kersttoespraak. Tenzij die verschillen berusten op seksuele geaardheid, natuurlijk. Nog maar een paar weken terug schreef de paus in een voorpublicatie van zijn jongste boek: 'Het lijkt het er zelfs op dat homoseksualiteit in de mode is, en deze mentaliteit beïnvloedt de kerk op tot op zekere hoogte.'

Ook hekelde de paus het materialisme. Ik zeg: verkoop uw kerkschatten wereldwijd, want met goud en zilver in een kerk dien je God niet. Wél door het te verkopen en het geld aan de armen te geven. In de woorden van Jezus: 'Wat ziet gij den splinter, die in het oog uws broeders is, maar den balk, die in uw oog is, merkt gij niet?'

D. Weijers, Amsterdam

Dood in Slotervaart

Miep was 95 jaar en verlangde al jaren naar de dood. Ze kreeg een hersenbloeding en raakte linkshandig verlamd.

In het OLVG West vroeg ze waar ze was. Ze protesteerde hevig. Ik moet naar het Slotervaartziekenhuis, want ik wil dood en dit ziekenhuis is ka-

tholiek, zei ze. Er kwam een broeder binnen die enthousiast riep dat hij mij als humanistisch geestelijke begeleider kende. Waarvan? Van het Slotervaartziekenhuis, waar ik werkte. Het kwam goed, zei de broeder. We hebben het begrepen, we gaan u niet meer behandelen. Ik voelde me helemaal warm worden.

En ik vroeg Miep enthousiast of ze had gehoord wat de broeder had gezegd. Ze slaakte een zucht van verlichting en keek me glimlachend aan.

Het zou goed komen.
Joke Hoiting, Amsterdam

Na het Slotervaart

Mijn lieve zus heeft 42 jaar als verpleegkundige in diverse disciplines met hart en ziel gewerkt in het

zien

→ 6 mei 2018: de Tunesische president Beji Caid Essebsi brengt zijn stem uit bij de eerste lokale verkiezingen in het land na de Arabische lente in 2011.

FOTO GETTY

ken. Daarnaast heeft het land stilletjes streng-islamitische strijdgroepen zoals Jaysh al-Islam in Syrië gesteund, met uitzondering van Islamitische Staat, om de sjiiitische en door Iran gesteunde president Assad weg te krijgen, wat niet gelukt is.

Saoedi-Arabië beoogde de toenemende Iraanse invloed tegen te gaan in het Midden-Oosten, met name in Syrië. Iran zou zich ook bemoeid hebben met de strijd van de sjiiitische Houthi's in Jemen, en waar of niet, het leidde ertoe dat Saoedi-Arabië en de Emiraten het armlastige land meedogenloos aanvielen, om zijn strategische havens aan de Rode Zee te controleren, met wapentuig dat met name in de Verenigde Staten is gekocht.

'America first'

En daarmee komen we bij een andere hoofdrolspeler in de verschuiving van de Arabische Lente naar de Arabische Winter. President Obama speelde al geen sterke rol toen hij zei dat als Assad nog een keer chemische wapens gebruikte, deze 'een rode lijn' overging om vervolgens niets te doen toen dat daadwerkelijk gebeurde. Ook talmde Obama toen de revolutie in Egypte uitbrak. Hij hoorde de schreeuw van het volk om vrijheid en gerechtigheid, maar hij wilde zijn oude makker Moebarak eigenlijk niet kwijt.

Obama's opvolger Trump maakt het nog veel bonter. Hij doet niets anders dan waarmaken wat hij beloofde: 'America first', waarbij hij zich niets aantrekt van bevindingen van zijn inlichtingendiensten als de CIA. Hij geeft niets om democratie, voelt zich senang in het gezelschap van 'sterke mannen' als de Russische president Poetin.

Dieptepunt is dat hij diezelfde Saoedi's weg liet komen met de nota bene door henzelf toegegeven moord op de journalist Khashoggi. Als de machtigste mens ter wereld een dergelijke moord sanctioneert zijn alle journalisten in het Midden-Oosten en feitelijk over de hele wereld hun leven niet meer zeker.

Arabische despoten beweren dat de Arabische Lente de oorzaak is van de geweldsexplosies en chaos in de Arabische wereld nu. Maar het waren diezelfde despoten die jihadisten loslieten in Syrië, Egypte en Tunesië om onheil te stichten, en die de gruwelijke oorlogen in Syrië en Jemen startten. Maar nog meer moeten we de gebeurtenissen bekijken als veroorzaakt door het spook van het totalitarisme dat door de hele wereld waart waar een strijd plaatsvindt tussen voorstanders van vrijheid en democratie en van sterke mannen die bezig zijn de democratie om zeep te helpen.

Het land waar het allemaal begon, houdt stand: Tunesië, dat deze dagen een wet in het parlement bespreekt voor juridische gelijkheid van mannen en vrouwen, en van iedereen die zich op Tunesisch grondgebied bevindt. Politici van allerlei snit blijken gevoelig voor de emancipatie van lhbt'ers. Zo blijven er lichtpuntjes, maar je moet ze wel willen zien.

Slotervaart. Ze heeft de teloorgang voor de volle honderd procent in alle vezels van haar lijf beleefd.

Gelukkig waakt het UWV over de correcte voortgang van het vinden van een nieuwe baan. De instantie zit als een bok op de haverkist in de correspondentie. Mijn zus was dan ook heel blij met het aanbod om post-sorteerder of postbezorger te worden en heeft dit natuurlijk in beraad. Ik denk ongeveer een minuut.

Bart de Goeij, Amsterdam

Trumps effect

Aandelen leveren de beurshandelaar het meeste op als ze in beweging zijn. Stijgende koersen: winst. Dalende koersen: ook winst. Wanneer Trump een scheet laat, volgt een

koersdaling van 2 procent. Als Trump weer een andere scheet laat, gaan de koersen 5 procent omhoog (*Het Parool*, 27 december).

Beurshandelaren gebruikten al de proefballon en de zeepbel. Nu hebben zij de Trumpscheet ontdekt. Vaak zit daar dus een luchtje aan.

Bram Wiertz, Amsterdam

Een dure onderzeeër

Sinds jaar en dag ligt er een onderzeeër aan het IJ te Amsterdam (*Het Parool*, 27 december). Amsterdam heeft met de asbestschepen Otapan en Sandrien soortgelijke hoofdpijndossiers gehad. Ook nu gaat het de belastingbetalers geld kosten, met dank aan de bestuurders.

Peter Borst, Beverwijk

Preventieakkoord: kassa voor overheid

Het Preventieakkoord zal Nederland niet werkelijk gezonder maken. Het plan spekt de overheidskas en spaart de belangen van het bedrijfsleven.

Staatssecretaris Blokhuis (Volksgezondheid) heeft lang gebroed op het ei waar op 23 november het Nationale Preventieakkoord uitkwam. Met een uitgebreid scala aan maatregelen wil de overheid dat Nederland in 2040 een 'rookvrije' generatie kent, 'slechts' 38 procent van de bevolking te zwaar is en dat het aantal overmatige drinkers bijna halveert naar 5 procent. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het akkoord de ondertitel 'Naar een gezonder Nederland' meekreeg.

Het akkoord is op zichzelf natuurlijk een nobel idee, maar wie zich in het plan verdiept, kan veel vraagtekens plaatsen bij de werkelijke bedoelingen: gaan we echt naar een gezonder Nederland, of naar een gezondere staatskas?

Verbod op sigaretten

Een van de maatregelen die direct mijn aandacht trok, is het verhogen van de accijnzen op sigaretten. Dat bleek eigenlijk de enige maatregel. Aangezien de tabaksindustrie uitgesloten was van deelname in dit akkoord, wat overigens volledig terecht is, had ik verwacht dat de overheid kordater zou optreden om in 2040 een rookvrije generatie te bereiken.

Ervaring leert dat verslavingen nooit effectief bestreden worden door prijzen te verhogen. Dat lukt zeker niet als het een verhoging betreft van slechts 1 euro per pakje in 2020. Wil je iemand van een verslaving afhelpen, bemoeilijk dan de toegang tot de verslaving.

Dat betekent in het geval van een rookverslaving dat een sigarettenverbod de meest effectieve oplossing is voor een rookvrije generatie. Toch heeft de overheid een accijnsverhoging verkozen boven een sigarettenverbod. Zo'n accijnsverhoging spekt de schatkist.

Met de tabaksindustrie is veel geld gemoeid, en hoewel de overheid moet uitstralen dat ze Nederland daadwerkelijk gezonder wil maken, denkt zij natuurlijk ook aan het financiële plaatje. Wat gaat het ons opleveren? Een rookverbod levert geen geld op. Zoals de overheid de maatre-

gel nu invult, lijkt het erop dat zij helemaal niet zo begaan is met het gezonder maken van de bevolking, maar vooral uit is op eigen gewin.

Worstenbroodjes

Ook op het gebied van voeding is het akkoord zo lek als een mandje. In de supermarkt wordt de weg naar de fastfoodschapen door velen vaker, maar ook liever bewandeld dan het pad naar de groenteafdeling. We kennen allemaal wel de scholier die zich elke lunchpauze trouw naar de supermarkt begeeft om op de terugweg de verse worstenbroodjes met energiedrank weg te spoelen.

Dit heeft niet alleen te maken met de toegankelijkheid van ongezond voedsel, maar ook met de ontoegankelijkheid van gezond voedsel. Een landelijke promotiecampagne rond de Schijf van Vijf is leuk en aardig, maar weinig effectief zolang een vitaminerijke maaltijdsalade twee keer zo duur blijft als twee cheeseburgers uit de magnetron. Er zijn namelijk veel groepen in Nederland, zoals studenten, die zich zo'n gezonde maaltijd niet kunnen veroorloven wegens de prijs. Zij richten zich dus onvermijdelijk op het ongezonde, goedkopere alternatief.

Het is dan ook verbazend dat het kabinet dit jaar nog heeft besloten de btw op groente, water en fruit te ver-

Matthijs van Dam historicus en redacteur bij Sociaalweb, een kennisportaal over het sociaal domein.

Een rookverbod levert de overheid geen inkomsten op, maar een verhoging van de accijns op sigaretten wel

→ Op de bar van een café staat liefst mineraalwater met groentesnacks, volgens het Preventieakkoord. Waarom stijgt dan toch de btw op dit soort producten? FOTO ANP

hogen van 6 naar 9 procent. Hoe moet het aantal Nederlanders met overgewicht teruggedrongen worden naar maximaal 38 procent, als het toch al minder populaire gezonde voedsel ook nog eens duurder wordt? Maak gezond voedsel juist goedkoper. Als een vette hamburger zeven euro kost en een gezonde salade twee, zullen meer mensen gezond gaan eten.

Met Heineken aan tafel

Daarnaast stelt het Preventieakkoord als doel dat jongeren minder vaak in aanraking gaan komen met alcoholreclame. Voor 2021 komen drankfabrikanten en bedrijven die alcohol verstrekken met oplossingen. Maar hoe effectief zullen door de drankindustrie opgestelde maatregelen tegen alcoholreclame zijn? Zij zijn immers net als de tabaksindustrie niet gebaat bij een vermindering van promotie van hun eigen product. Het is dan ook frappant dat, anders dan de tabaksbedrijven, de drankindustrie wél aan tafel zat en meebesliste over het Preventieakkoord.

Over reclame gesproken: hoe zit het eigenlijk met Heineken, dat zijn oudste brouwerij aan de Stadhouderskade heeft omgetoverd tot een heus museum met rondleiding? Die tour is een soort mythische droomvlucht, waar je bijna zou gaan geloven dat Heineken een meer verantwoorde drank is dan kraanwater. Moet de brouwerij niet ten minste zijn over de stad uitkijkende logo verwijderen, of misschien wel helemaal sluiten?

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft al uitgerekend dat de doelstellingen voor 2040 waarschijnlijk niet gerealiseerd worden. Hoogstens de tabaksmaatregelen zouden nog een kans maken.

Daarnaast stelde het RIVM dat het aantal Nederlanders met overgewicht niet gaat dalen naar 38 procent, maar stijgt naar 60 procent.

Wat wil de overheid met dit Preventieakkoord? Waarom worden grote spelers zoals Heineken niet ingeperkt, maar mogen ze juist mee-beslissen?

Het ziet ernaar uit dat de overheid niet op lange termijn de gezondheid wilt verbeteren, maar op korte termijn inkomsten wilt verkrijgen. Hierdoor is het Nationale Preventieakkoord in feite niet meer dan een businessplan in een sociaal-maatschappelijk jasje.